

2021 жылы 20 июлон байрам солуу кюннге санауу юсюнден Къабарты-Малкар Республиканы Башчысы УКАЗЫ

«Дин тутууну эмда дин биригуилени юсюнден» 1997 жылда 26 сентябрьде чыгарылган 125-ФЗ номерли Федерал законун 4-чо статьясыны 7-чи пунктуна тиешилликте Къабарты-Малкар Республиканы Муслиманлары дин управленийисы 2021 жылда 20 июлдан башлап 22 июль-Къабарты-Малкар Республиканы Башчысы

Налчык шахар, 2021 жылы 14 июлю, №82-УГ

К.КОКОВ

Сююв

Ётмек биширичюлеге ахшы себеплик

Кёп болмай КъМР-ни экономиканы айытуу министри Рахайланы Борис Россейни ётмек биширичюлерини сезюнуу президенти Алексей Плини бла тубешенди. Аны чекеринде белмонно айтылуу онгыры сезюлгенди, ол санда кыралны жанындан предпринимательге тутхулук этууну юсюнден да селештингенди. Бу жаны бла регионлада болган ахшы амалла эсге алынгыра керекдиле, деп да айтылганды.

КъМР-ни Правительствоу бла Россейни Ётмек биширичюлерини сезюу предпринимательге тутхулук этууну эм жамауатны кешестуу продукция бла жалчытууну юсюнден келишим тубешди. Андан сора да, Алексей Плини, ишлери бла шагьериле-

нир хыйсапта, Пропаганда шахарда ётмек биширген предприниматиланы жоклаганды.

Эсге сала айтсак, РФ-ни Ётмек биширичюлерини сезюу 1993 жылда курасталганды. Аны предприниматиланы, биригуилени таматалары, алиме, специалисте, жамаут организациялла эм башкала

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

«Баш борчубуз – кючлю команда кьуараргьады»

Бу конюле «Спартак» спорткомплексде «Спартак-Нальчик» футбол клубуну жаңы тренери Биджиланы Хасанби бла пресс-конференциясы болганды. Аны ол КъМР-ни Башчысы Казбек Кокоев бла тобешууну юсюнден билдирген башлаганды.

«Республиканы оюнуусуну пандемия бла байламлы бу кыйын кезиуде футбол командабызны юсюнден селешире, анга кыйгьыргьа да заман табылганы манга бек хыйчууну керюнгенди. Иги жетишле болдургузады мурабьы. Биринчи борчубуз – турнир тизмде врге кетюроноргеи эмда кьарылуу команда кьуараргьады», дегенди тренер.

Клубну бюджетини юсюнден айта, «Спартак-Нальчикни» таматасы ол турленмегерин, болдурулук хорламлаге кере воерини чертенди. «Спонсорлук болушлук этиринде да бек хыйшабыз», дегенди Команданы кууанууну юсюнден айта, Биджиланы Хасанби андан бир-бир футболчула кетгенлерин билдиргенди. «Экс-капитан Руслан Паштов Таганрогу «Форте» клубуна кёнгенди, Марат Апшацев «Чайкага», Алан Хачиров а, Лёвкожаланы Аланга кышулду, бу сезюнде «СКА Ростовна-Дону» командада ойнаркьыды. Бизден Кантемир Баев да кетгенди. Атака жаны бла команда кьарыусу болганды. Магомед Гугуев жараландан алыкьа кесине келмей турды. Аны бла селеше турабыз. Бир кевек кьарыу алыгьанлы, келирге айтханды», дегенди клубну башчысы.

Алай иги хаварла да барды. Нападаючий Ислам Тлупов, экс-капитан Амир Баев, «Черноморец» клубдан Ислам Дхов да командага кьайтханды. «Спартакни» таматасы айтхана кере, Ислам Тлупову «Славия-Мозырь» белорусулу команда бла контрактты бошалганды. «Аны ФНЛ командадан бирине чакьырадыла, алай

ол бизде кьалкьымыды, угьаймы, алыкьа билмейбиз. Кетеме десе, тутарга эркингибиз жокьуду. Амир Баевнин юсюнден айтсак, ол башка кьыраллада да ойнаганды, кесин алгьанча кёрюлгөсө, командага иги болушлук этерик оиди. Ислам Дхов кьраньчаны да бек ыразыбыз», дегенди тренер.

Команда дагында кьваллай спортчула бла коюлендирилдикди, деген сорууга Биджиланы Хасанби былай жууап бергенди: «Практика кёрюзгеннича, жалаанда жер-жерли футболчула бла бир команда да уллу жетишлеге жетилмады. Жаш адамлага да энчи эс бурурга керширикбиз. Алай баша шахарладан да адамланы чакьырыкьыбыз. Ол төрели эч керекли практикады», деп чертенди.

Жаңгы сезонда тамата тренерге Тимур Битоков, Борис Шогенов эм Елена Колесникова болушуркьыла. 18 июльда уа 1:26кы матч бла сезон ачылыкьыды. Анда «Спартак» «Махачкала» бла ойнаркьыды. «Бизде футболну сойгенлени кууандыры оюнчу кюлбуздан келгени апыркь туюлюбюз», дегенди пресс-конференцияны ахырында Биджиланы Хасанби.

ДОДУЛЛАНЫ Мадина. Суратны автор алгьанды.

Эл миюк

Сют чыгьарыуну кёрюмдюлери ёсгендиле

Быйлыны биринчи беш айны ичинде бизни республикада эл миюк организациялла 5,4 процентте аслаган сют саугьалганды. Аны Шимал-Кавказстаты тергюулер кёрюзгендиле, деп билдиргенди КъМР-ни Эл миюк министрствосундан. Башка миюкленди да алып кьуаргьады уа, ол кезиуде битеу да 178 миң тонна сют саугьалганды. Башка айтханда воем, 4,3 процентди.

Республикада бу кезиуде саугьалган сюттен кёп кьвалмай бештен бирин (33,2 миң тонна) сатылгьан организациалла бергендиле. Мында 10,6 миң тонна бла ал жерин Бахсан район алады. Экинчи эмда июнчо кезиуде уа Чегем эмда Зольск районла бардыла. Алада миюкледге 6,5 эм 5,7 миң тонна сют саугьалганды. Башка айтханда, Министерство айтханларьча, эл миюк организациялла ийнеклени хайыры да ичген иги бола барды. Сёзююнч, озган жылыны бу кезиуде бештен бирини 1:26кы матч бла сезон ачылыкьыды. Анда орта ёлчмени 14,8 процентте кёбейип, 3073 килограммга жетгенди. Ол а сайлуу Шимал Кавказда эн иги кёрюмдюлери саналады.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазьырагьанды.

ТЮБЕШИУ

Акьылбалыкь болмагьанлагьа эркинликлерин анылатхандыла

Сабийлени эркинликлери жаны бла омбудсмен Нальчкыны полицьылары бла бирге «Раудага» реабилитация арада солугьан жашкьыла эм кьызыкьыла бла тубешгендиле. Анда сёз акьылбалыкь болмагьанлагьа эркинликлерини бла правопарыны юсперинден барганды.

Жыйылыугьа КъМР-де сабийлени эркинликлери жаны бла уполномоченный Светлана Тинова, урууну эм социал айналуу министриси оубасары Елена Романова, акьылбалыкь болмагьанлагьа ишлери жаны бла инспектор Алгьагырланы Инга кьатышхандыла. Ала инсанни правопарыны юсперинден айтхандыла, Адамны эркинликлерини эмда Сабийни эркинликлери

рини халкьла аралы конвенциялары бла шагьерей этгендиле. Ол кюн алгьан билимлери сабийлени эс-

леринде кьалыр оюнча оюнла кьурагьандыла. Анта кьатышхана торлюрунго жашуу болуулары

кёрюзгендиле. Жашла бла кьызла уа аны кезиуде кими эркинликлери бузулгьаны айтыргьа ке-

рек эдиле. Окьучула тире болуп, кьонакьыла соруу бергендиле, кеслерини оюмларын айтхандыла.

Алгьагырланы Инга юкорде атаны, аны бла сабийлени араларында сиймеклики, ышануулукуну, бир бирге хурмет этууну магьанасыны юсюнден айтханды. «Алай акьылбалыкь болмагьан эркинликлери бузула эселе, шартланы право нызамны сакьлауулага белгиле этерге керекди. Бизни телефон номерибиз кьыскады с 02», дегенди ол.

Сабийлени эркинликлери жаны бла омбудсмен да болушлук излегенле не заманда да ачыкь болгьаны айтханды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазьырагьанды.

Игитендирю

Чегем районда магьаналы жумушла тамамланадыла

Кёп болмай Чегем муниципал районну администрациясы башчысы Юра Борсов ара стационарны тынгылы ремонт этиле турган поликлиника эм сабийлеге бакьган ёлбюмлеринде болгьанды.

Алада инженер комму-

никацияла тартыладыла, эшикле, терезеле, пол да алышындырылдыла, процедура кабинетле жаңгыртулдыла эм сортуу болуу жумушла тамамлангьадыла.

Кёп болмай подрада организацияны ишчилери уч-

режденинни ююнчю кьатысын бошاپ, экинчисине кёнгендиле.

Юра Карабевич, кёргенине бюсореесе да, кёрюлуш ишлени тынгылы этерге, кешестуу материаланы хайырландыргьа эм графикден кеч кьалмазга керекисин эсгертенди. Экинчи Алгьагарьада жауун, жел да кёлеге бакьган ёлбюмге салган хатаны кьыска заманда кетергенлери, саусулануу магьаналары оюнча да аслаган этгенди.

Бу конюле Юра Борсов Хушто-Сьуртда бла Личинкьада да болгьанды эм «Таза суу» федерал проект кьваллай толтурулгьанын тинтгенди. Бюгонюкьде аны чекеринде сагьындыргьан элдеде 12 километр чакьлы эски суу ыргьыла ны алышандыла. Жуукь

заманда мында арбазланы жаңгы ызлагьа кьышуп, жолланы тап халга келтири башларкьыдыла.

Каменканы жаңгы микро районнда да элини бюджетине жаңгы свеажина оюплетингенди. Экинчи Чегемде да былай объект Ленин, Алакаев, Казанково, Ногмов эм Элбрус орамланы таза суу бла жалчытырыкьды. Аны хайыры бла

арбазлагьа кьышакь халда бир сагьатха 25 кубометр суу берилдикди.

Эсге сала айтсакь, былтур проекте кере району эм эплени бюджетлерине эм башха ахчалга да Чегем районда 8 водозабор кьурагьанды.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

ОПЕРАТИВ ШТАБ

Саусузлагьа тийишли болушлукь толусунлай тапдырылады

КъМР-де Коронавирусу профилактикасы эм аны жайылууну кьажуа регион оператив штабдан белгиле этгенлерича, тюнөне, 14 июльда, COVID-19 КъМР-де 66 адамга жукьгьанды. Пандемияны алындан бери вирусдан 25 653 адам ауругьандыла. Тийишли багьуудан сора 24,1 миңге жуукь пациент сау болгьандыла (ол санда тюнөне – 11).

Бюгонюкьде медицина болушлукь 994 адамга бакьылды берилди. Жарьыугьа, бу кыйын аурууну кётюралмай ёлгенлени саны ёсөп барады – 538 инсан. Ол санда тюнөне вирусдан ою адам ауушанды.

Коронавирусу КъМР-де жайылып башлагьандан бери 610,0 миңден асдам тест бардырылгьанды (бир кюннге – 2186 тинти). Госпитальда 527 пациенте бериледи тийишли болушлукь, аланы арасында коронавирусу ауруу жукьгьаны ачыкьланмагьанла да бардыла. Реанимация бөлүмү 88 саусу турдыла. Оператив штабдан белгиле этгенлерича, республикада юч госпиталь ишлейди, ала-бюде 632 жер барды.

Россейде бир кюннге COVID-19 вирус жукьгьанланы саны 23,8 миңден аслагьанды. Пандемияны алындан бери кьыралда 5,8 миллион адам ауругьандыла. Бюгонюкьде 5,2 миллион адам сау болгьанды – бир кюннге 21,2 миң пацйенте. Аурууну кётюралмай кьыралда 145,2 миң адам ауушанды, ол санда тюнөне – 786 саусуз.

Республикада коронавирусу кьажуу вакцинала 51 арада салдырырга онг барды. Ала Нальчикде 88 кыйын аурууну кётюралмай ёлгенлени саны ёсөп барады – 538 инсан. Ол санда тюнөне вирусдан ою адам ауушанды.

Республикада коронавирусу кьажуу вакцинала 51 арада салдырырга онг барды. Ала Нальчикде 88 кыйын аурууну кётюралмай ёлгенлени саны ёсөп барады – 538 инсан. Ол санда тюнөне вирусдан ою адам ауушанды.

Республикада коронавирусу кьажуу вакцинала 51 арада салдырырга онг барды. Ала Нальчикде 88 кыйын аурууну кётюралмай ёлгенлени саны ёсөп барады – 538 инсан. Ол санда тюнөне вирусдан ою адам ауушанды.

Республикада коронавирусу кьажуу вакцинала 51 арада салдырырга онг барды. Ала Нальчикде 88 кыйын аурууну кётюралмай ёлгенлени саны ёсөп барады – 538 инсан. Ол санда тюнөне вирусдан ою адам ауушанды.

Жазылыу-2021

Газетни беш айны ичгенде алып турургьа онг баргы

Хурметли жамаут! «Заман» – миллетибизни жаңгыс газетиди. Аны бетлеринде халкьыбызны маданият хазасынын, тарыхкыны, бюгонинго жашаууну, белгиле эм айтхылыкь адамларын, жетишмилерибизни эмда жарьыулардыбызны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башка изданинда табылыкь туюлюсюз. Энтта да бизни бла бирге болурутгузуну сюебиз.

«Заман» – миллетибизни жаңгыс газетиди. Аны бетлеринде халкьыбызны маданият хазасынын, тарыхкыны, бюгонинго жашаууну, белгиле эм айтхылыкь адамларын, жетишмилерибизни эмда жарьыулардыбызны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башка изданинда табылыкь туюлюсюз. Энтта да бизни бла бирге болурутгузуну сюебиз.

«Заман» – миллетибизни жаңгыс газетиди. Аны бетлеринде халкьыбызны маданият хазасынын, тарыхкыны, бюгонинго жашаууну, белгиле эм айтхылыкь адамларын, жетишмилерибизни эмда жарьыулардыбызны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башка изданинда табылыкь туюлюсюз. Энтта да бизни бла бирге болурутгузуну сюебиз.

«Заман» – миллетибизни жаңгыс газетиди. Аны бетлеринде халкьыбызны маданият хазасынын, тарыхкыны, бюгонинго жашаууну, белгиле эм айтхылыкь адамларын, жетишмилерибизни эмда жарьыулардыбызны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башка изданинда табылыкь туюлюсюз. Энтта да бизни бла бирге болурутгузуну сюебиз.

«Заман» – миллетибизни жаңгыс газетиди. Аны бетлеринде халкьыбызны маданият хазасынын, тарыхкыны, бюгонинго жашаууну, белгиле эм айтхылыкь адамларын, жетишмилерибизни эмда жарьыулардыбызны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башка изданинда табылыкь туюлюсюз. Энтта да бизни бла бирге болурутгузуну сюебиз.

«Заман» – миллетибизни жаңгыс газетиди. Аны бетлеринде халкьыбызны маданият хазасынын, тарыхкыны, бюгонинго жашаууну, белгиле эм айтхылыкь адамларын, жетишмилерибизни эмда жарьыулардыбызны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башка изданинда табылыкь туюлюсюз. Энтта да бизни бла бирге болурутгузуну сюебиз.

«Заман» – миллетибизни жаңгыс газетиди. Аны бетлеринде халкьыбызны маданият хазасынын, тарыхкыны, бюгонинго жашаууну, белгиле эм айтхылыкь адамларын, жетишмилерибизни эмда жарьыулардыбызны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башка изданинда табылыкь туюлюсюз. Энтта да бизни бла бирге болурутгузуну сюебиз.

«Заман» – миллетибизни жаңгыс газетиди. Аны бетлеринде халкьыбызны маданият хазасынын, тарыхкыны, бюгонинго жашаууну, белгиле эм айтхылыкь адамларын, жетишмилерибизни эмда жарьыулардыбызны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башка изданинда табылыкь туюлюсюз. Энтта да бизни бла бирге болурутгузуну сюебиз.

Алайды да, жазылыгызы, билеклик этигиз ана тилибизде чыкьтыган жаңгыс газетте!

Мындан ары да ол бизни керти шухьугьуз, огьурлу эс негерингиз болуп ден ышанбиз.

Редакцияны кынагы

«Муратым бирчи – сабийлеге ёз маданиятка, ана тилге эм музыкага суймекликки сингадуручу»

Тырнауузда Абайланы Сатпаи-Бектыш институтунун сабий школасынын «Жулдузчулка» колголок вокал ансамбли онбеш жылны ичинде кыраучулары чыгармачылыгында блккыуандырганга турду.
Бизни боюнго ушак негериби а кыууно художество башчысы, Искусстволор Шам-Кавказ кырал институту дирижорунан эм вокал искусстволор кафедрасын доценти Жаптанлы Лейляды.

– Лейля, бу кыууно кураулууну юсондон айтсагыз эди? – Институту таууру, Искусстволор Шам-Кавказ кырал институту дирижорунан эм вокал искусстволор кафедрасын доценти Жаптанлы Лейляды.

– Лейля, бу кыууно кураулууну юсондон айтсагыз эди? – Институту таууру, Искусстволор Шам-Кавказ кырал институту дирижорунан эм вокал искусстволор кафедрасын доценти Жаптанлы Лейляды.

– Лейля, бу кыууно кураулууну юсондон айтсагыз эди? – Институту таууру, Искусстволор Шам-Кавказ кырал институту дирижорунан эм вокал искусстволор кафедрасын доценти Жаптанлы Лейляды.

– Лейля, бу кыууно кураулууну юсондон айтсагыз эди? – Институту таууру, Искусстволор Шам-Кавказ кырал институту дирижорунан эм вокал искусстволор кафедрасын доценти Жаптанлы Лейляды.

диланы Мустанфир, Жашуулары Башир башкарды. Хар шартка хоргоарфакты кёл жылыны «Арабек» кыуууада башчылык этип турган Юлия Майборода эди. Бизни коллективтерибиз бирелишип Элбурс району этип элериинде болгондо, келерин республикадан тышында да тануулары. – «Саврополени эртен жулдур» эришино дипломантлары болгонды. – Андан сора андан да бийик даражга жетгеннигиз да билеме.

– Хау, биз «Салам алейкум» халкыла аралы телерадио фестивалына лауреаттары болгонбыз. Анды бу Черкеске «Кавказны тыллары», «Кыбарты-Малкылары эртен жулдур», «Голлу», «Эхо кыралды. Репертураны бек тыныгы сайыбыз, хар шартка эс буруп. Бизде деп эни жазылган жырлары да айтыб, сёз ючюн. Асаналы Кулианы «Тойчуланы жыры» эм Мусячык», Этчеланы Музафараны «Сабий сурат ишлейди» дегенга чыгармалары. Шёндюноко россияи авторланыктылары да кышбаз – Людмила Марченко, Зое Хайтовичи. Жангы жырлы бла бирге биринчи кезуилде айтылганга да жашайдыла. Ансамбли эни белгисича уа Умукуягылы Танзиланы сёлериине жазылган Райхиланы Анатогийни «Сабийни насаат жыры» белгиленди.

– Вокалыны жетишимини бир кесеги, белгилисича, концерттестери усталыгындан да кыралды. – Ансамбль бла аламат музыкачыла ишленгенде эм ишлейди. Чыгармачылык кыууно тохташууну кезуилде Виктория Розинаны болушугу бек кыйматы болгонды. Аны Татьяна Кузьмина алшындиргенди. Жырлары эшитилуерин Елена Савкуева милеп кыбууну мактамлары бла ариурак этгенди. Малкылары (Полыяны) Фадизат бла халкыла аралы эришуиледе биринчи хорламлары байламдыгыла. Ол СКГИИ-ни преподавателиди. Кыбарты-Малкылары Президенти эи Россияни Правительствоуну стипендиатыды, халкыла аралы конкурсланы лауреатыды.

– Ансамбли боюнго концертмейстери Инна Малухова искусстволор школудуца билим алганды, СКГИИ-ни тауусанды, аны чыгармачылык жыйымды дегенга торло-торло халкыла аралы эришуиледе хорламла бардыла. Бизге Искусстволор Шам-Кавказ институту деканы, КэМР-ни сыйлы артисти Малкылары Мурат да болушуктапдыра. Төпсөуе жана бла себеплини Темюланы Залина этди, ол «Жулдузчулка» биринчи солисткаларындан, СКГИИ-де да эсимдеди. Алгачын жырлаганла, бусугадагыла да жорегинде эни жери алдыла. Алгында, эки кыууанда дөрсө бардырама – гитчеледе эм тамалады.

– Бусугада коллективни кыууумда мен ийретгенге сабийлеге ёз маданиятка, ана тилге эм музыкага суймекликки сингадуручу, андан сора да, бу ишде болушуктап элиги аны андан ары бардырык адамын ойротирге суйеме. Институту ишим бек кёл иттири. Эпидемия бардыра тырнауузда сойген жулдузчуларыма келип турурга кыйындан кыйыны болга барды.

– Ансамбль бла аламат музыкачыла ишленгенде эм ишлейди. Чыгармачылык кыууно тохташууну кезуилде Виктория Розинаны болушугу бек кыйматы болгонды. Аны Татьяна Кузьмина алшындиргенди. Жырлары эшитилуерин Елена Савкуева милеп кыбууну мактамлары бла ариурак этгенди. Малкылары (Полыяны) Фадизат бла халкыла аралы эришуиледе биринчи хорламлары байламдыгыла. Ол СКГИИ-ни преподавателиди. Кыбарты-Малкылары Президенти эи Россияни Правительствоуну стипендиатыды, халкыла аралы конкурсланы лауреатыды.

– Ансамбль боюнго концертмейстери Инна Малухова искусстволор школудуца билим алганды, СКГИИ-ни тауусанды, аны чыгармачылык жыйымды дегенга торло-торло халкыла аралы эришуиледе хорламла бардыла. Бизге Искусстволор Шам-Кавказ институту деканы, КэМР-ни сыйлы артисти Малкылары Мурат да болушуктапдыра. Төпсөуе жана бла себеплини Темюланы Залина этди, ол «Жулдузчулка» биринчи солисткаларындан, СКГИИ-де да эсимдеди. Алгачын жырлаганла, бусугадагыла да жорегинде эни жери алдыла. Алгында, эки кыууанда дөрсө бардырама – гитчеледе эм тамалады.

– Бусугада коллективни кыууумда мен ийретгенге сабийлеге ёз маданиятка, ана тилге эм музыкага суймекликки сингадуручу, андан сора да, бу ишде болушуктап элиги аны андан ары бардырык адамын ойротирге суйеме. Институту ишим бек кёл иттири. Эпидемия бардыра тырнауузда сойген жулдузчуларыма келип турурга кыйындан кыйыны болга барды.

– Ансамбль бла аламат музыкачыла ишленгенде эм ишлейди. Чыгармачылык кыууно тохташууну кезуилде Виктория Розинаны болушугу бек кыйматы болгонды. Аны Татьяна Кузьмина алшындиргенди. Жырлары эшитилуерин Елена Савкуева милеп кыбууну мактамлары бла ариурак этгенди. Малкылары (Полыяны) Фадизат бла халкыла аралы эришуиледе биринчи хорламлары байламдыгыла. Ол СКГИИ-ни преподавателиди. Кыбарты-Малкылары Президенти эи Россияни Правительствоуну стипендиатыды, халкыла аралы конкурсланы лауреатыды.

– Ансамбль боюнго концертмейстери Инна Малухова искусстволор школудуца билим алганды, СКГИИ-ни тауусанды, аны чыгармачылык жыйымды дегенга торло-торло халкыла аралы эришуиледе хорламла бардыла. Бизге Искусстволор Шам-Кавказ институту деканы, КэМР-ни сыйлы артисти Малкылары Мурат да болушуктапдыра. Төпсөуе жана бла себеплини Темюланы Залина этди, ол «Жулдузчулка» биринчи солисткаларындан, СКГИИ-де да эсимдеди. Алгачын жырлаганла, бусугадагыла да жорегинде эни жери алдыла. Алгында, эки кыууанда дөрсө бардырама – гитчеледе эм тамалады.

– Ансамбль боюнго концертмейстери Инна Малухова искусстволор школудуца билим алганды, СКГИИ-ни тауусанды, аны чыгармачылык жыйымды дегенга торло-торло халкыла аралы эришуиледе хорламла бардыла. Бизге Искусстволор Шам-Кавказ институту деканы, КэМР-ни сыйлы артисти Малкылары Мурат да болушуктапдыра. Төпсөуе жана бла себеплини Темюланы Залина этди, ол «Жулдузчулка» биринчи солисткаларындан, СКГИИ-де да эсимдеди. Алгачын жырлаганла, бусугадагыла да жорегинде эни жери алдыла. Алгында, эки кыууанда дөрсө бардырама – гитчеледе эм тамалады.

– Ансамбль боюнго концертмейстери Инна Малухова искусстволор школудуца билим алганды, СКГИИ-ни тауусанды, аны чыгармачылык жыйымды дегенга торло-торло халкыла аралы эришуиледе хорламла бардыла. Бизге Искусстволор Шам-Кавказ институту деканы, КэМР-ни сыйлы артисти Малкылары Мурат да болушуктапдыра. Төпсөуе жана бла себеплини Темюланы Залина этди, ол «Жулдузчулка» биринчи солисткаларындан, СКГИИ-де да эсимдеди. Алгачын жырлаганла, бусугадагыла да жорегинде эни жери алдыла. Алгында, эки кыууанда дөрсө бардырама – гитчеледе эм тамалады.

– Ансамбль боюнго концертмейстери Инна Малухова искусстволор школудуца билим алганды, СКГИИ-ни тауусанды, аны чыгармачылык жыйымды дегенга торло-торло халкыла аралы эришуиледе хорламла бардыла. Бизге Искусстволор Шам-Кавказ институту деканы, КэМР-ни сыйлы артисти Малкылары Мурат да болушуктапдыра. Төпсөуе жана бла себеплини Темюланы Залина этди, ол «Жулдузчулка» биринчи солисткаларындан, СКГИИ-де да эсимдеди. Алгачын жырлаганла, бусугадагыла да жорегинде эни жери алдыла. Алгында, эки кыууанда дөрсө бардырама – гитчеледе эм тамалады.

– Ансамбль боюнго концертмейстери Инна Малухова искусстволор школудуца билим алганды, СКГИИ-ни тауусанды, аны чыгармачылык жыйымды дегенга торло-торло халкыла аралы эришуиледе хорламла бардыла. Бизге Искусстволор Шам-Кавказ институту деканы, КэМР-ни сыйлы артисти Малкылары Мурат да болушуктапдыра. Төпсөуе жана бла себеплини Темюланы Залина этди, ол «Жулдузчулка» биринчи солисткаларындан, СКГИИ-де да эсимдеди. Алгачын жырлаганла, бусугадагыла да жорегинде эни жери алдыла. Алгында, эки кыууанда дөрсө бардырама – гитчеледе эм тамалады.

– Ансамбль боюнго концертмейстери Инна Малухова искусстволор школудуца билим алганды, СКГИИ-ни тауусанды, аны чыгармачылык жыйымды дегенга торло-торло халкыла аралы эришуиледе хорламла бардыла. Бизге Искусстволор Шам-Кавказ институту деканы, КэМР-ни сыйлы артисти Малкылары Мурат да болушуктапдыра. Төпсөуе жана бла себеплини Темюланы Залина этди, ол «Жулдузчулка» биринчи солисткаларындан, СКГИИ-де да эсимдеди. Алгачын жырлаганла, бусугадагыла да жорегинде эни жери алдыла. Алгында, эки кыууанда дөрсө бардырама – гитчеледе эм тамалады.

Профессионала

«Атамы бла ананы насийхат сёлери эсимден кетмейдиле»

Мен кёл тиш докторданы тааныма. Жашауумда кёлпони алпарына себеплик излеп барырга тошгонди. Алай эсимде уа бири кылагында – Сарбашланы Ахмат. Ауушанды, жаннетти боксу. Аны улуу кыра кёлпони кырамылары, бармактарыны жумашлыктылары ага тишлери ауруп барганга кылаалы эсе да улуу шынулулук бергенди. Кеси да ариу тили адам эди.

Ол Хасанияда жашаганды, мени кырадымны шуёу болганды. Мен а – гитче кызыкчы – тиштерин кыйнап барсам, бир кере да ачытмаганды. Кабинети босагысындан атлаганын гый окуна ариу айтып башлар эди. Узтада, алай эмтей да жараксыз болмаз эди. Сабийни угый да, абданланы да тиздокону шуёу иштине аракет олтурган алай тынчоюдо. Биз барыбыз да алгага буюн да кызыкчы этен сабийлик кибикбиз, аллайланы уа бир зат бла алдарга, булжурга керекди да. Ма андан сора кылаагы ол бормашнасын алып, иштин башлар эди. Бам, аны кюн болгондо олтурган бектиш докторданы кырмакымы, алпарына тауени барамды.

Буюн халарын айтыркы Сарбашланы Лариса да ата кырадымны Ахматдан юлго алып болушук болушук тиш доктор беримен келди. Ол да мени билгенди, аны сойген сабийлик адамыды. Сора аны ол усталыкты медицинадан узакда болган арасы – кыруулушу инженер – Шамсуддин, анасы Назифа, ата кырадымны, «Чирик кёл» турист базаны директору болуп турган, республика кёлле таптыган узла хурметеген Сарбашланы Бакауудан да кёлпони бергенди.

Кыз кеси да гитче замандында врач болушуктама деучюо эсимдеди. Алай бла Лариса Кыбарты-Малкыр кырал институту киреди. «Итканка» халкыла аралы тушоно (Росси-Израил, 2021 ж.) лауреаты болгаланды. – Жуюу заманда мурагырыгыз да билирге излембиз? – Муратын не заманда да бирди – сабийлеге ёз маданиятка, ана тилге эм музыкага суймекликки сингадуручу, андан сора да, бу ишде болушуктап элиги аны андан ары бардырык адамын ойротирге суйеме. Институту ишим бек кёл иттири. Эпидемия бардыра тырнауузда сойген жулдузчуларыма келип турурга кыйындан кыйыны болга барды.

Ушакны **ТЕМПИЛАНЫ** Анатогий бардырганды. – Бизге психолог болурга да деп, бирден бирге айтып билдирди. Ларисаны юсондон район газетде да жаздыла. Алай бла поликлиникага конденконге келден кел адам келип болгонды. Кыз а эки жыл бла жарамынын ичинде кышида, жайда да, эртенде эрте туруп, элктрика бла Назифанын Май районга жоруп турганды. – Кыйналганым сёз да жокуду, алай чырта сокурнамды. Анда иги сунау жыйышарганам. Аны дери уа шахарын «Исок» тириесинде поликлиникада практикаларым, ординатурада да этпем. Анда да манга баш врачны орубасары Хайлат Акаева улуу болушук этип турганды. Ол да, Гайланы Халимат да кёл зат юйреткенди. Суу болсула, мен алапы илгиликче ишлей, усталыгын иги да есири. Андан сора уа, университет жерин, Май районга барды. Терептеп усталкыны да билгени мында болгон жараканды. Кюн сайын алтына болушук излеп сабийле, абданна да кёл келгенди. – Бизге психолог болурга да

түшөди, дейди Лариса. – Кёл торло кызыкчы адамга кёллюбиз. Сёз ючюн, бир жол айткылык кызыкчыны атамы келтирди. Аны эки жанында эки тишине алтын коронка кирдирилти эди. Аны кёргенимде сабийге кылып, сабийни атасына алып этеме. «Сизни бу этгенизи ауруп барганга кылаалы эсе да улуу шынулулук бергенди. Кеси да ариу тили адам эди.

Ол Хасанияда жашаганды, мени кырадымны шуёу болганды. Мен а – гитче кызыкчы – тиштерин кыйнап барсам, бир кере да ачытмаганды. Кабинети босагысындан атлаганын гый окуна ариу айтып башлар эди. Узтада, алай эмтей да жараксыз болмаз эди. Сабийни угый да, абданланы да тиздокону шуёу иштине аракет олтурган алай тынчоюдо. Биз барыбыз да алгага буюн да кызыкчы этен сабийлик кибикбиз, аллайланы уа бир зат бла алдарга, булжурга керекди да. Ма андан сора кылаагы ол бормашнасын алып, иштин башлар эди. Бам, аны кюн болгондо олтурган бектиш докторданы кырмакымы, алпарына тауени барамды.

Буюн халарын айтыркы Сарбашланы Лариса да ата кырадымны Ахматдан юлго алып болушук болушук тиш доктор беримен келди. Ол да мени билгенди, аны сойген сабийлик адамыды. Сора аны ол усталыкты медицинадан узакда болган арасы – кыруулушу инженер – Шамсуддин, анасы Назифа, ата кырадымны, «Чирик кёл» турист базаны директору болуп турган, республика кёлле таптыган узла хурметеген Сарбашланы Бакауудан да кёлпони бергенди.

Кыз кеси да гитче замандында врач болушуктама деучюо эсимдеди. Алай бла Лариса Кыбарты-Малкыр кырал институту киреди. «Итканка» халкыла аралы тушоно (Росси-Израил, 2021 ж.) лауреаты болгаланды. – Жуюу заманда мурагырыгыз да билирге излембиз? – Муратын не заманда да бирди – сабийлеге ёз маданиятка, ана тилге эм музыкага суймекликки сингадуручу, андан сора да, бу ишде болушуктап элиги аны андан ары бардырык адамын ойротирге суйеме. Институту ишим бек кёл иттири. Эпидемия бардыра тырнауузда сойген жулдузчуларыма келип турурга кыйындан кыйыны болга барды.

Ушакны **ТЕМПИЛАНЫ** Анатогий бардырганды. – Бизге психолог болурга да деп, бирден бирге айтып билдирди. Ларисаны юсондон район газетде да жаздыла. Алай бла поликлиникага конденконге келден кел адам келип болгонды. Кыз а эки жыл бла жарамынын ичинде кышида, жайда да, эртенде эрте туруп, элктрика бла Назифанын Май районга жоруп турганды. – Кыйналганым сёз да жокуду, алай чырта сокурнамды. Анда иги сунау жыйышарганам. Аны дери уа шахарын «Исок» тириесинде поликлиникада практикаларым, ординатурада да этпем. Анда да манга баш врачны орубасары Хайлат Акаева улуу болушук этип турганды. Ол да, Гайланы Халимат да кёл зат юйреткенди. Суу болсула, мен алапы илгиликче ишлей, усталыгын иги да есири. Андан сора уа, университет жерин, Май районга барды. Терептеп усталкыны да билгени мында болгон жараканды. Кюн сайын алтына болушук излеп сабийле, абданна да кёл келгенди. – Бизге психолог болурга да

түшөди, дейди Лариса. – Кёл торло кызыкчы адамга кёллюбиз. Сёз ючюн, бир жол айткылык кызыкчыны атамы келтирди. Аны эки жанында эки тишине алтын коронка кирдирилти эди. Аны кёргенимде сабийге кылып, сабийни атасына алып этеме. «Сизни бу этгенизи ауруп барганга кылаалы эсе да улуу шынулулук бергенди. Кеси да ариу тили адам эди.

Ол Хасанияда жашаганды, мени кырадымны шуёу болганды. Мен а – гитче кызыкчы – тиштерин кыйнап барсам, бир кере да ачытмаганды. Кабинети босагысындан атлаганын гый окуна ариу айтып башлар эди. Узтада, алай эмтей да жараксыз болмаз эди. Сабийни угый да, абданланы да тиздокону шуёу иштине аракет олтурган алай тынчоюдо. Биз барыбыз да алгага буюн да кызыкчы этен сабийлик кибикбиз, аллайланы уа бир зат бла алдарга, булжурга керекди да. Ма андан сора кылаагы ол бормашнасын алып, иштин башлар эди. Бам, аны кюн болгондо олтурган бектиш докторданы кырмакымы, алпарына тауени барамды.

жарым болады. Лариса Нальчик «Стрелка» тириесинде поликлиникада ишине Кышатаудан жоргондо. Ол аны да кыйнагына санамайды, алай улуу чырмаулары хорларга юйреткенди. – Ишим суйеме, жаратам. Билимим дайыма водюрорго юрөшөм. Стомотология конденконге айнап барды. Алай эсе уа, тишлеге багыдуу жагы телеология, амала да чыгыдыла. Аланы билмесем, хайрыланмам, сора ол сенини тойлоду, кыш да кет, – дейди врач.

Лариса абданланы тишлеуе баргады, алай керек болсо, сабийлеге да болушуды. Аны ала кеслери да бек суо едиле, анга шынадыла. «Ол ачытмайды», – деучюдоле. Аны алтына биринчи кере барган сабий, жипте, кызыкчы этсе да экинчи кере шыра, тауел болуп келди. Нек дегенди, бу врачны психолог усталыгы да барды. Ол аны кынадыла. Ларисаны адамла бла кеси жорютенин, сёлешенин, ишлененин кёрөнү а, бу усталкыны сайламса, анга бектисан да иштин тынгалы этерге юрөш. Ма ол заманда сый-намыс, босоруде да биринге болурла. Мен аны бир заманда да унутмайла. Ишим не кыдар тынгалы этерге суйеме, кесиме, атамана мада да айып келтирме, дейди Лариса.

Тиздокону кылаалы болурга керекди, деп сорама врачдан. «Бек алга аны былай шыналары болурга тишиди: сабийлыкты, төлөмюлүк, ниямлыкты, тизгиллиги. Дагыда тиздокону усталыгын сөз, Парыжга барып кёлпони бармактары тири болурга керекди, деучюо эдиле бизге преподавательлерди», – дейди Сарбашланы кыш. Анда уа битеу ол шарыла бардыла.

Аны анасы Назифа, жарогууша, эки жыл мында алгаш ауушанды. Парыжга барып кёлпони сора да, кыйнап анасы, атамы, ош кырандышы, эки келини да дайым билелик этедиле. «Аласы мен, сабийле да едорор, ишлеген да этип, билимим да дайым кетирюп хазна туралык болмаз эдим. Хар бирине да кон сайы жорюк ырыздыгымы билдирме. Ала мен жашауу шынагылы тутушпардыла», – дейди Сарбашланы Лариса.

ХОПЛАНЫ МАРЗИЯТ. Сураты автор алганды. – Шитмеги мен «сёз дегенин» жукчуланы болгуду, тошкун инанган жогуду» деген кылаалы деп ачуулануу, аны аууун тыйды. – Жала бара, ата жашына кырай эм тек багыланган аныгылды. Азамат, анын тарталмаалыгынын, арха кыйралмалыгынын билип, биргеси не барып, койюош ишин анда тыргаш умут чанды. Была жетгенде, Токалай олтуруп сойлу, Улан бла Башир а чалгыларынын кенг тарта, сукуланын кырал турурча, ариу ишлейди. Чёрчепканы кёргенде, Токалайны жорегин чанды – бусугада бир огурсуз иш болуугу ачык эди. Чёрчек да, жашы да атпадан тошуде. Азаматын бети чиммак-ак, кылары кылаалары, атамын кылуунда уа жоренген ушук.

Мен сөндөн атасын кыянын алгырга келгениме. Сени эрте ёлтораллык эдим, алай сени кыарт жанын мен кыянын суурук тыюл эдим. Уланга кылуум кетираллык тыюл эдим – биз кыяныбызды кереклошкан эдик жаш заманыбызда. Мен Баширни киши мадакга келирин саклап турганам, манга айтылган кёл бөшинге да тезюл. – «Сени атанг кесини огундан өлгөнди, алай сени анга ийнанкыч тыюлсе. Улуу да, сыйлы да Аллах бла кыраганам: менде терлик жогуду. Тилеиме, өлгөн эсенга, а мени ёлтор, хатасын жашыны алпам!»

Чёрчек Баширни ийленган алды да, ушукун саппалын басайым дегенге, жашы Азамат атасын ушукуну барысын бери тартды. Тизок тынгалыда ушукуну атылганы да, Азаматын жерге жыгылганы да тенг болдула. Токалай эс кыйганды. Чёрчек, жашамыны оюнуе кылапанын, эркегырыга ушамгайына, сарнап жылганын кёрду. Былай огурсулуудан сора Шах Малкырда кыан алган тер арталдыда токтап кылаалыды, деп айтуучу эдиле эсли кырап.

ТЕМУКУЛЛАНЫ АДЛ. Огыры Малкыр. – Шитмеги мен «сёз дегенин» жукчуланы болгуду, тошкун инанган жогуду» деген кылаалы деп ачуулануу, аны аууун тыйды. – Жала бара, ата жашына кырай эм тек багыланган аныгылды. Азамат, анын тарталмаалыгынын, арха кыйралмалыгынын билип, биргеси не барып, койюош ишин анда тыргаш умут чанды. Была жетгенде, Токалай олтуруп сойлу, Улан бла Башир а чалгыларынын кенг тарта, сукуланын кырал турурча, ариу ишлейди. Чёрчепканы кёргенде, Токалайны жорегин чанды – бусугада бир огурсуз иш болуугу ачык эди. Чёрчек да, жашы да атпадан тошуде. Азаматын бети чиммак-ак, кылары кылаалары, атамын кылуунда уа жоренген ушук.

ЭШИТЕНИМ, КЁРГЕНИМ

Кыянын кыян бла жуума, озган жаууну жуамычы бла кыуумла

Бу халарны мен сабийликтеде кыралдан эшиттеним. Бам, ол бек эрте болгон ишин. Андан болуп, бу таууру халаргадан эки аны бир кибик айталды эдиле. Бирде – кышуп, башхала – кырапты. Ол хыйсапдан ала бары да эсперинде кылаган затланы билдире эдиле. Кёл жылла этгенден сора мен ол бурун заманда болуп этген, алай халкыбызны жашауунда мардасты терен маганысын болган затны бирге жыйышарганга юрөшөм. Мен аныгылашкан, бизни эрте жашаган ата-бабаларыбыздын кыан алыу адет кыты жорюгөнди. Насыкка, миллетибизде ол тере кёл турган болмаз дегирим келеди. Соизиге салайым: «Кыяны кыян бла жуума, озган жаууну жуамычы бла кыуум» деген нарат сёз халкыбызны сөздю. Миллетибизни акылыгына, тёмюлюгөне топу шгагытык этген. Билгенибиз, бир-бир халкылада ол ишюндө да кылаганды. Мен айтыркы халар миллетибизге кыан алыу адетни курутурга улуу себеплик этгенди.

Асланбек бла Токалай анты шуёула эдиле. Была акыбылыкты болганыларды, шагатыла чакырып, бир бирден айырмалыкка, бир бирини атамзаш, сатмзаш сёз болушуктап, кыян болушуктап, кыян чыгырып, кыяларын бирге чыгандыла. Антараны кертичиле, татты жашагандыла. Экиси да угурга жорюк, мадагарындан кырауусузла да юлюш этип, элпериинден – ыспас, кынушпадан ырызлыкты табып, жашап тургандыла. Экиси да бирер жаш едорюегиде. Сабийлери дагыда бар эдиле, алай жашаган жепла болмады ала.

Асланбекни жашына Токалай Чёрчек, Токалайны жашына уа Асланбек Улан деп атадыла. Жашкычыла, аталарына ушап, аталарына да топу келишип, жипти тутпалра болуп есдоле, аталарына, уучула да болдула. Чёрчек бла Улан да, юйдегили, юйорло болуп, Асланбек бла Токалайны туудурга кылуу этгенди. Токалайны туудуручугу аны биягы Асланбек Башир деп, Асланбекни туудуругу уа Токалай Азамат деп атадыла. Узак бармай, Асланбекке экинчи туудук – кызыкчы кышууду. Атына да сейрилик ариу ат тагандыла – Айжаркы. Аппапа, ол эрте замандыны адеттерин тириликте, Улан бла Айжаркыны, юйлерин кезуилге жетсе, бир келгенде кылап атылып өлгөнчө? Бир терсезыгыла (алайла уа элде бардыла) мени терсеп тохтасала, бу ажамылы өлгөнни жашы Чёрчек аланы айтанарына бөл салса, иш кылаалы болур?.. Асланбекни кыууунуна жамауат саулай жыйыды, экинчи кюн аны кыабырга салдыла. Ол кюн окунуу элде кыуум болушуктап.

Чёркени кыяны олтуруп, бирелуене айдыла: «Сен ийнанамсы, атанга тауда абынчп, кесини ушугу атылып жорюлганмы? Биз анан бир заманда да ийнанарык тыюлбоз. Асланбек не чынгыл кыагда да кесини арбазында айлануучу? Бу огурсуз кыяныгылы тошкайны хыйнаты барды. Кимге да багыланды ата, алай сени атанг эл аууунда кыраган киши эди. Сени аны намысы, кесини намысыгын да жомай, жан алырга керексе». Алгандан да иштели болуп турган жаш бу сөлзеге терт ийнанды. Ингирде мында олтуруп турган Токалайны бла Уланны кылараны барып, жорюгөндө болганыны айтып, экинчи да арбаздан кыстыды. Алай бек кылаалы кылаалы киши. Аны Айжаркы татты тенгин Уланан эм аны атамы. Токалайны да кыяны кыу юлюшө алды. Токалай, намысы кыларланы келечиге этип, кёл кере юрөшөндү Чёрчекке Асланбекни өлгөндине аны хатасы кылуугунан аныгыларга, алай болламга барды.

Жылла озгандыла, аппапаны туудуку болушуктап келди. Башы аны Айжаркы да өсөндү, саулай Малкыр аууунда бу ючюондон ариу, акылыны, намысыны жаш адам жокдуу дерчиди. Аталары жау болганына да кырамай, жыла ючюосо да шуёулык жорютедиле, жашла уа бир бири юйлерине да киредиле. Ишни бек башы уа Башир бла Айжаркыны араларында улпу оймөклиди. Жашуу халпарына кёрө, алыны арасында кыяны жуамушк барды деп айтырга сылтау жокду. Башир бла Азамат бир заманда да ийнанмагындагы аппарларыны юсондон ай

Бирле – биченде, башхала – кёл жагғалада

Быйыл коронавирус жаңыдан кенг жайыла барганы бля байламлы кёлге Кыраа тентиге, Тюрке да артык атланганды. Кюнде уа кызьада кыза бардыла. Атилгенде, бютонда бег а энци башчалары, маллары болгъанлары, ишлери кёлдо. Наньык, башха битимле, кёлте, жемилше да жетгендиле. Талада кырдак да саргъала башлагъанды, бир неча

кюнде маллары бичен хазырларга чалгычыла да чыгъа кыдыла. Болсада солду да унутулмайды. Аны заууклу ёдюрюне уа республиканы кёл амам жерлери бардыла:Чегем Чучурла, Минги тау тиреси, Чир кёлге... Ич кесеге уа Нальчикке жуукдыганды. Узакъга барыну артык жармаганла неда алай этерге онлары болмагъанла шахар кыянда черекине, кёлени жагаларын сайлайдыла. Ол тирелде курорта кёлтенге да аз тойюндле. Хауны температурасы отуз градус жеткенде, андан башха не амалын барды. Терекле тоюнде ая да хазна сейлемтиле иосилкин. Сабиле уа, аразда бассейнде жуунуп, заууклу аладыла. Бирле морожное бля, башхала квас бля иосилкин хорларга корешедиле. Дагыда кёлге, Нарт-Уяны, Атажук улуну терек бахасы сайлайдыла. Кёлден бирини жагъасында «Кыуанч» кафени уа ким билмейди?! Анда

Прван
Неден ачыгъанын тинтедиле
Быйыл 13 июльда республиканы сауук саклау уйркенденгенина баханда ауур жаралар бля алты жыллык жашык келтирилгенди. Ол сабий саада он майданда жыгъылганына ишлек барды. РФ-ни Следствие комитетини Нальчикде следствие бёномюне култукчулары бу шартла бля байламлы тинтиле башлагъандыла. Следователь бля криминалист сабий жаралы болгъаныны сылтауларын сөөдиле.

Ичи бушугура келтиргенди
Ишле министрствону угоненгой розыскны келечилери, УФСБ-ни култукчуларыны болушуклары бля бахасчыны тулашдыла. Операцияга Липецк областыны право нызамны саклаучулары да кытышкандыла. Эу киши адамны салуудуна улуу заран салып, ол жараладан аушакны ючюн терсенди. Быйыр 13 декабрде ишекни Липецкде кафеде бу шахарны 30-жыллык инсаны бля тойюшгенди. Аны кезиюнде бахасчы, ол кеср болгъанын айтырчанды, эр кишини башына урганды. Жаралы сауук саклау уйркенденгенина жетиргендиле. Алай ол анда кесине кайты барушканды. Бахасчы уа туугъан журтун кытайланды. РФ-ни СК-сыни Липецк шахарда следствие управленийсы Россейни УК-сыны 111-чи статьясына 4-чо кесиге кёре терслеу материалла хазырлагъанды. Бахасчы билип адамны салуугуна ауу заран сал-
ЖОЛ

Заманын аяргъа бурулгъан амал

Жолда жоруюно кюркысуулуугуну инспекцияны авариядан сора кыайры сөлеширге кереклисин аныглатды. Жол-транспорт болумга «Кавказ» федерал трассада тошген кезиде УГИБДД-ни дежурны бёномюе бу телефон номерлеге сөлеширге тиийлиди: **8(8662)-49-55-50, 49-58-75, 49-58-74.** Нальчикде уа бу номерлеге сөлеширге болуукду: **8(8662)-91-10-96, 494602 или 102.** Аварияда адам да ачымды, машинага артык улуу заран этимесе, аны кытышканды Европотоколну кеслери жарашдырыгъа эркиндиле. Бол-

кюнно не заманында да, бютонда бег а ингириклик, адамла бек кёлдоло. Таулу хычанге, жауда бишген бёркеле, бек татылуу ишликке да, баям, мындадыла. Ашхананы тегерегинде терекле топлеринде аууланганд да эте, ырахат солуыса. «Кыуанча» энда кёлню жагъасында башха карелеге да адамла, кюйлерге, ол угады да, кызгъанак балалары бля окуна келедиле.

Бирле уа Минги таулу, Чирк кёллени, Чегем чучурланы тирелерин сайлайдыла. Хар ким да солгу кючюнер онгунга кёре, жореге жаратхан жерледе ёдюрюди. Нальчикде эртпенликке кёлге солгу паркга тебирейдиле, омак аллегрида айлангандыла. Тегереке голле, чокюле да кёл, алагъа кзарат, жорегин кыуанды, кёлню кёлорюдеди. Келе-келип, кёлню жагъасына чыгъаса. Эм тириле уа алты сагыста машиналары бля Долиникде «Чыкыр» тиресине дери келип, андан ары жаралуй Нарт-Уягъа жетип, Кизилокка бир минг токъсан алтымыш тапка бля чыгъадыла. Аны башына ёрленген сора уа бир кесеге дуптурлада солтурп да солгудула. Кълай хычанууду ол гиче ташко башлардан ара шахарда, Хасанин элге да кырагъан. Ала кып аяздандыла. Нальчик, эл да уяна, тире бля келеди...

Кюнно экичи жарымдына уа адамланы аспасы кёллени тегереклерине, Нальчик сууну бюнонуна жайыладыла. Ингир алада уа жашу энци башланганча болады. Артыкша паркда. Ишден сора бери келип, шинтиликте солтурп, арыу хауда солсанг, артыкын кетеди.

Долиникде гара суланы галереясына да кёлге жорюйдоло. Анда сойген суук, сойген аз-маз мыыл гара суула чыгъадыла. «Нальчик» курортна сарайлеринде, пансионатларында, башха солгу юайеринде солгъанна, шахарчыла, хасанинчыла да ары кой сайын келедиле. Хар эртпенликке алайда суу ичедиле, бирлерине окуна алып келедиле. Ол а, Совет Союзун заманында, жакъсыды.

Атракционда уа сабийле, ата-аналары, ыналары, апгаллары бля келип уадыла, ойнадыла. Мында хар ким да кеси жаратхан кылыуналары сайлайды. Эртпенликден ингир кырангысына дери сабий ауаза эшитилгендей турадыла. Бир кыуанча уа отсукаларын элдеде ёдюрюдиле. Бичен чалып, аны жайып, кюйлерине ташайдыла. Аны бля бирге ариу тау хауа бля солуп, къош бишак ашан, бжъ-бжъ эте турган амал айран ичип, шахарны даурундан, гуабасындан да узакъга кетип солгудула.

Кысыксы, хар ким да кызыу келдеде жореге жаратхана кырайдыла кеслерине салкынлыкны, ышыкны.

ХОПЛАНЫ Марзипат.
Суратны автор алгъанды.

СПОРТ

«Тренер сохталарыны кылыкъларын, хунерлиликлерин, кыарыуларын да билирге керекду»

Кыарткылары Борисни жашы Ибрагим боксдан кёл эришиулеге кытышканды, алада жетишилме да болганды. 1991 жылда Россейни чемпионатында да хорлатганды. 2007 жылда уа тренерлик ишге кёлгенди. Бютоянолде Хасанинны 16-чы номерли школуна боксдан секцияны бардырды. Бюгон ол редакциябызны кыоагъанды.

- Тренер болуп ич кесек замандан бери ишлейсе. Сени оюмуна кере, ич тренери бек маганалы ышанлары къалайла болуурга керекиде?
- Тренер сохталарыны кылыкъларын, хунерлиликлерин, кыаруларын да бек ич билирге керекди. Башха айтханда, психолог да болуурга тиийлиди. Сабийни кёлню бир кыачырсанг, экинчи спортха келлик тойюлдю.

Да ашыкмагъыз, аны ахыры ич бля бокс болуурга тойюлдю деп, дайым айтхалпай турама.

- Спортчу хар заманда да кытып турмайды, хорлатхан, хорлатхан да этер. Бирлени хорлатыу бютон эриширедиди, бирле уа базынуларын тас этедиле. Алайга уа не амал?

-Чынтты спортчуну хорлатыу бютон чыныкыдырады, талпындырады. Болсада тюз да хорлатхалпай, спортдан кетип къалгъанла да бардыла. Мен ала бля ушак этмей къалайма: асыры ётхем болмагъыз, хунериги барды, жаруаланы андан да кыты бардырыгъыз, алгъа талпыныгъыз деп, алай этегиш, жетишилме да болуурсу, хорламгъа да жетерсиз деп, кёл этдирирге корешеме. Сора сени айтханыга кырап, спортха кытылхад адам эришиулеге кытыса, бютон онгунга бол, спортчуца ёсген бил да кёл.

-«Эришмеген -эр болмаз» деген жорук спортда артыкша маганалыды. Андан сора уа - кюн сайын арымал-талмай жаруала бардыруу. Не къадар кюч салып корешсенг, ол къадар жетишилме болуакыса.

-Ата-анала уа сизни юйретмелеригизге кышуламыдыла?
- Сабийне эришиуледе хорлатханы ючюн урушхан, аны кёлню чёкдюрген ата-анала болуучудула. Манга ала бля да сөлеширге тошеди. Аладан сабийне асыры кыты болмазларын тилемге, ол мени ишине, сабийни ёсююне да улуу чырмау этгенге аныгълатама.

Мени бу ишге кёз къарамым спорт гимназияда окугъанында тохашканды. Башха тренерлик ишкелеринде, сабийлеге кълай жол талханларына кырап, аланы сынауларын да эсге алып, хар сабийге энци кёздөн кырайма. Аланы кылыкъларын, чёрчекликлерин, хунерликлерин эсге алып бардырамы ишми.

-Спорт гимназияны юсюнден сагъын-Хол кыайдады?
- Ол педколледжни спорт факультетине киреди.

-Кесин юйретген жаш спортчула бля къалай эришиулеге кытышканы?
-Россейни чемпионатына баргъаным.

Кертуди, майдал алпамагъанбыз, алай алай даражалы эришиулеге кытышканды да спортда улуу бийликке саналды. Жетишилмелерибиз алдады, деп ышанама.

-Мен билгенликден, спортчуланы, бютонда боксуланы, рингден башха жерледе усталыкъларын хайыранмазга юйретедиле. Алай жашауда кёл турлоу кезиле тойбейдиле. Сёз ючюн, сени сохтага зорук эте эселе, тойюшменгей, кесин кълай тыяргъа болуукду?

- Хау, улуу, гиче да алай затха тойбей келедиле. Бокс бля корешген адамны кёл кюч бек кыаруулук, урса, адамны сакаят этерге болуукду. Ол бля бек кюркыууло. Ол себелден мен сабийлени кеслерин тыяргъа, кёл кючлерин сынамазга юйретирге корешеме. Тезюмлюк, сабырлык бютонда алай кезиледе керек болгъанларына тошюндюрючю кючюлүмден келгенге аймайма. Кёл кючюногону сынаргъа бир заманда

Алад бля аны сөлешип, мебелины сатып алгыры ошюнгенден хычанлы бизнесмен ачха излегенди, товарны ошю кючю ичинде жетирдирге айтханды. Алай ачха аны кючюна тошгендикте, ол сёзон олтурмагъанды. Товар кен къалгъанына дау этгенден уа машина сынганды неда мебель жетмей турды, деп алдагъанды.

Андан сора да, терсенген 40 сотовый телефон сатып алганды, алай аны иесине ачханы бермегенди. Алай бля следовательле тишируу 34 амальык этпен, инсандыга 1.9 миллион сом кыран салгъаны тохашдыргъандыла.

Бу шартла бля байламлы Нальчикде УМВД-ни следовательлери РФ-ни УК-сыны 159-ну статьясына 2-чи 3-чо кесеклерине кёре (хычанлыкты) терслеу материалла хазырлагъандыла. Ала Нальчинки шахар судодоно кырауна берилгендиле. Тишируу алдагъан адамлага ачханы бир кесегин кыайранганын айтърчанды.

ТУТУШУ

Тырнауузчулада – аслам майдал

Бу кюнде Прохладный шахарда кытыш аскер единорбстволандан (ММА) «Воины Кавказа» деген регионла аралы турнир ётгенди. Анга Шимал Кавказы республикаларындан бля Ставрополь крайдан 200-ге жуук адам кытышканды. Алаан араларында жаш эмда абадан тёлюени келечилери болгъандыла. Бу эришиуледе тырнауузчула бийик кёрюмдолеге жетгендиле, кёл майдалла кытышкандыла. 18-20-жыллыкъланы араларында (аурулуклары 84 килограммга дери) баргъан эришиули ахырында Гюлой-

ланы Аслан бля Тебердиланы Тимур тебердендиле. Хорламгъа биринчи жетгенди эмда аны чемпионни бел бауу берилгенди. Теберди улуга уа «кючюш» жетгенди. Абаданланы (аурулуклары 71 килограммга жетгенлери) араларында уа Астемир Букур ючюно жерге чыкгъанды. Спортчула тренер Арсен Губашиевни башчылыгында жаруала этедиле.

Анатолый ТАЛАЕВ СУРАТДА: Тырнауузчула гёжфелери.

Благирю

Угъа чыггар кезиу башланады

КъРМ-ни Табийгат байлыкъла эмда экология министрствосундан республикада угъа чыгыу кезиу башланганын билдиргендиле. Анда айтхонларына кёре, ол жануарлары неда кыантыларын торлюлерине кёре бошка-башха болады. Аланы болжаллары:
- жугътурлагъа 1 августдан 30 ноябрге дери;
- мырды жерледе эмда тозде кансатлыла 14 августдан 31 декабрге дери;
- чегетеле, таулада жануарлагъа 21 августдан келер жыл 28 февралга дери;
- кёлдеги кыантылагъа 1 сентябрден келер жыл 20 январга дери;
- токло жануарлагъа 15 сентябрден

келер жыл 28 февралге дери;
- кыоанлагъа 1 октябрден келер жыл 31 январга дери;
- борсукулга 15 августдан 31 октябрге дери;
- къыанлагъа 1 октябрден 31 декабрге дери;
- тамгалы буулагъа 1 октябрден келер жыл 10 февралга дери.
Тиийли кытыгъаны министрствону департаментини быйыл 15 июлдан берип башларкыды. Аны адреси: **Нальчик ш., Мальсар орам, 102, 1-чи этаж. Телефон: 8(8662)74-04-71.**

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлогъанды.

УЧРЕДИТЕЛЪЕ: КЪАБАРТЫ МАЛКЪАР РЕПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛЯ ПРАВИТЕЛЪСТВОСУ

Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан	ТЕЛЕФОНЫ: Редактору примышлы - 42-43-01 , 42-38-21, 40-84-82 . Журнали секретары - 42-66-85 . Секретариат - 48-93-62, Корреспондент - 42-63-52.	Редакция авторла бля кызгъат жорюгмейди. Кёл жазмагъа ресейни этимлейи эм ала артык кыларгъаймайдыла.	Газетни басмагъа «КъМР-Мелла» ГКУ-ну компьютер служба кызар этгенди.	Номерге графике кере 19.00 сагытка кёл салындаы. 20.00 сагытда кёл салынганды
РЕДАКЦИЯ: ТЕКУДЛЫНЫ ХАУА (баш редактору оурунбасары), ЖАНИ УРАЗЛАНЫ Нажабог (баш редактору оурунбасары), ТОКЪЛУДАНЫ Борю, (жууалы секретары), МУСУКАЛАНЫ Сакнат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зуухра, УЛБАШЛАНЫ Мурат.	РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛОМЛЕРИ: Поштика эм право - 42-24-02, 42-67-68. Экономика - 42-66-73. Култура - 42-75-82, 40-59-18. Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18. Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71. Окуучулар бля байламкъала жорюгтеу эм жалгъуу - 42-37-94. Энци корреспондент - 42-68-72. Операторла - 40-28-49, 42-39-65.	Редакция авторлардан 400 гечте тизгенди (машина бля жазмагъан 5-6 бет) кетиме аймады.	Газетни басмагъа «КъМР-Мелла» ГКУ-ну компьютер служба кызар этгенди. Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну Ставрополь край, Кеселуеги ш., Инноваций орам, 5а	ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЫЛА: Тикаланы Фатима - дежурный редактор; Кучукуланы Сафият, Кетчиниланы Эльфия - жууалды секретарыны оурунбасары; Гелаяны Валентина (1,2-чи бетле), Бийчекчуланы Жаннета (3,4-чу бетле) - корреспондент.
		Газетни авторлардан 400 гечте тизгенди (машина бля жазмагъан 5-6 бет) кетиме аймады.	Газетни басмагъа «КъМР-Мелла» ГКУ-ну компьютер служба кызар этгенди. Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну Ставрополь край, Кеселуеги ш., Инноваций орам, 5а	Газетни номерин чыгарганыла: Тикаланы Фатима - дежурный редактор; Кучукуланы Сафият, Кетчиниланы Эльфия - жууалды секретарыны оурунбасары; Гелаяны Валентина (1,2-чи бетле), Бийчекчуланы Жаннета (3,4-чу бетле) - корреспондент.
		Газетни авторлардан 400 гечте тизгенди (машина бля жазмагъан 5-6 бет) кетиме аймады.	Газетни басмагъа «КъМР-Мелла» ГКУ-ну компьютер служба кызар этгенди. Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну Ставрополь край, Кеселуеги ш., Инноваций орам, 5а	Газетни номерин чыгарганыла: Тикаланы Фатима - дежурный редактор; Кучукуланы Сафият, Кетчиниланы Эльфия - жууалды секретарыны оурунбасары; Гелаяны Валентина (1,2-чи бетле), Бийчекчуланы Жаннета (3,4-чу бетле) - корреспондент.

Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини депутатлары эмда КъМР-ни Парламентини Аппаратында ишлегенле Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини тертокну чакъырлыуууу Председатели **ЧЕЧЕНЛАНЫ Ахматны жашы Ануарга** аны кырандышы **ЧЕЧЕНЛАНЫ Ахматны жашы Амин** ёлгени бля байламлы бушу этип, кытайгъ сёз бередиле.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗАТЕЛЪБИН АДРЕСИ: Заман 360000, Нальчик, шахар, Ленин аты проспекти, 5. электрон почта: elbor_50@mail.ru
---